

United States Holocaust Memorial Museum

Interview with Pranas Rimkus **RG-50.473*0219**

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

Alicija Žukauskaitė: Pirmiausia norėjau paprašyti, kad prisistatytumėte, koks yra jūsų vardas ir pavardė.
Pranas Rimkus: Vardas Pranas, pavardė Rimkus.
Alicija Žukauskaitė: Kuriais metais esate gimęs?
Pranas Rimkus: 1925.
Alicija Žukauskaitė: Ir kur?
Pranas Rimkus: Žemaičių Naumiestyje.
Alicija Žukauskaitė: Kai prasidėjo karas, kur jūs buvote?
Pranas Rimkus: Buvau Sodų gatvėje, ten mano tėviškė, Žemaičių Naumiestyje.
Alicija Žukauskaitė: Ir kaip atrodė tos pirmos karo valandos?
Pranas Rimkus: Nakties metu tas buvo. Skrido lėktuvai. Sakom, jau karas prasidėjo. Šūviai pasigirdo. Sakom, bombarduos kareivines. Iš kareivinių pasirodė balta raketa. Lietuviai davė vokiečiams žinią, kad čia nieko nėra. Rusų kareivių nebuvo. Buvo tik rusų pasieniečiai. Nebombardavo tų kareivinių.
Alicija Žukauskaitė: Ar žmonės bėgo, kai karas prasidėjo?
Pranas Rimkus: Taip, kadangi aš gyvenau Sodų gatvėje, tai ten vežimas prie vežimo. Varė žydai ir lietuviai, kurie kairę pusę palaikė, į Šilalės pusę, į Rytus traukė.
Alicija Žukauskaitė: Jūs sakot, kad ir žydai bėgo. O Naumiestyje gyveno žydai?
Pranas Rimkus: Trečdalis Naumiesčio žydai buvo.
Alicija Žukauskaitė: Ar jūs juos pažinojote?
Pranas Rimkus: Gerai pažinojau, kaip nepažinosi. Su žydukais ėjom į mokyklą. Pradinę mokyklą jie baigė atskirai, o penktas skyrius, šeštas skyrius, progimnazija, - jau tada kartu. Dar buvo kita vidurinė mokykla, ten mokėsi evangelikai, pravoslavai.
Alicija Žukauskaitė: Jūs sakot, žydai bėgo. Ar jie pabėgo?
Pranas Rimkus: Jų čia nesulaikė, bet toliau, kiek žinau, juos sulaikė ir gražino. Po kokios valandos po tų lėktuvų pradėjo važiuoti pirmieji motociklistai. Vokiečiai su šalmais, rankovės atsiraitę. Dar už kokios valandos pasirodė sunkvežimiai.
Alicija Žukauskaitė: Ar jūs matėt, kaip žydai grįžo į miestą?
Pranas Rimkus: Ne, pakelėse krūmuose išsislapstė.
Alicija Žukauskaitė: Bet vėliau jie grįžo į miestą?
Pranas Rimkus: Ne. Centriniais keliais davė tie motociklininkai iki Šilalės.
Alicija Žukauskaitė: Jūs kalbate apie vokiečių motociklininkus, o aš klausiu apie žydus. Tie žydai, kurie bėgo, juos paskui sugražino?
Pranas Rimkus: Dalis grįžo, o dalis kažkokiu būdu prasiskverbė toliau.
Alicija Žukauskaitė: Kai prasidėjo vokiečių valdžia, ar buvo žydų Žemaičių Naumiestyje?
Pranas Rimkus: Buvo, buvo. Vienas kitas tik pasitraukė.
Alicija Žukauskaitė: Kas paskui su jais atsitiko?
Pranas Rimkus: Sudarė getą. Suvarė tuos žydėlius į vieną vietą, aptvėrė viela.
Alicija Žukauskaitė: Ar juos saugojo kas nors?
Pranas Rimkus: Bijodavo žmonės eit... Turbūt, aš to negaliu pasakyti, nes toliau gyvenau.
Alicija Žukauskaitė: O jūs matėt, kaip jie buvo uždaryti tam gete?
Pranas Rimkus: Nereikia ir matyt, mes, vaikai, eidavom ir žiūrėdavom, kur jie yra tie žydėliai, bet bijodavom eit. Pastvers vokietis, gali iš karto nušaut.
Alicija Žukauskaitė: O kas juos surinko, kas juos uždarė į tą getą?

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

Pranas Rimkus: Aišku, vokiečiai nesurinko, surinko lietuviai, bet vokiečių nurodymu.
Alicija Žukauskaitė: O tie lietuviai turėjo kokias nors uniformas?
Pranas Rimkus: Sako, buvo baltaraiščių, bet aš nelabai prisimenu.
Alicija Žukauskaitė: Kaip ilgai jie buvo uždaryti tam gete?
Pranas Rimkus: Juos veždavo į darbus, vakare parveždavo. Paskui tas moteris... Žinau, atėjo seniūnas, mano tėvą ir dar kitus, kurie turėjo arklius, važiuokit. Kur? Vokiečiai sako, greičiau, greičiau, sėdo į tuos vežimus ir nuvažiavo į kareivines. O ten buvo žydai suvaryti. Geto jau nebebuvo, visi ten buvo. Kur vyrai, aš negaliu pasakyt, o iš ten moteris, vaikus susodino į vežimus. Buvo vokiečių, buvo ir lietuvių, fakto nenuginčysi. Vežė į Šiaudvyčius. Čia man tėvas pasakojo. Klausia, kur veža, sako, į darbus. Kai pasuko į miškelį, visi pradėjo klykti. Tėvas vėliau, apsikabinęs motiną, pasakojo, sako, ką aš mačiau...
Alicija Žukauskaitė: Ką matė tėvas?
Pranas Rimkus: Matė, kaip per prievartą stumia į didžiausią apkasą, kiti tratina. Aš su žydukaisėjau kartu į mokyklą, vienam suole sėdėjom. Jie mandresni buvo, turtingesni. Aš tai mišiom tarnaudavau, tai buvau geriau apsirengęs, o kiti...
Alicija Žukauskaitė: Kaip ilgai tėvas buvo prie to šaudymo?
Pranas Rimkus: Kai išlaipino (žydus), pasakė dinkit.
Alicija Žukauskaitė: Ir ką tėvas pasakojo, kas šaudė?
Pranas Rimkus: Vadovavo viskam vokiečiai. Nepasakojo...Tik už galvos susiėmęs. Klyksmas, varo iš to vežimo į tą duobę.
Alicija Žukauskaitė: O jūs girdėjot, kaip tėvas šitą pasakojo motinai?
Pranas Rimkus: Aš girdėjau. Aš tarnavau klapčiuku, vyskupas sutvirtinimo sakramentą duoda, 12 valanda, tylu, tylu. Ir staiga išgirdom, kaip iš automato šaudo. Viskas girdėti buvo. Vyskupas pakėlęs ranką sustingo. Buvo susirinkę į pamaldas labai daug žmonių, gal tūkstantis. Kai kurie žmonės pradėjo verkti. Puikiai atsimenu, buvo klebonas Mažeika. Į jį pasižiūrėjo, jie visi galvas nuleido. Tada žydus šaudė.
Alicija Žukauskaitė: O paskui ta bažnytinė ceremonija tęsėsi, ar nutrūko?
Pranas Rimkus: Visi nusiminę, greitai, greitai... Pradėjo skirstytis žmonės. Aš parėjau namo.
Alicija Žukauskaitė: Ar namuose radote tėvą?
Pranas Rimkus: Tėvas jau buvo namuose.
Alicija Žukauskaitė: O jūs matėte, kaip seniūnas buvo atėjęs pasiimti tėvo?
Pranas Rimkus: Ne, mama sakė.
Alicija Žukauskaitė: Kas po to atsitiko su žydu turtu?
Pranas Rimkus: Iš pasakojimų žinau, kad nakties metu kažkurios moterys nešdavo maistą, o žydėliai duodavo joms aukso. Aš pats tai nemačiau.
Alicija Žukauskaitė: O daiktai, rūbai, kurie namuose liko?
Pranas Rimkus: Patys žmonės pasinaudojo. Pirmoj eilėj baltaraiščiai.
Alicija Žukauskaitė: Ar jūs matėte pas baltaraiščius kokių nors žydiškų daiktų?
Pranas Rimkus: Šito negaliu pasakyt (...).
Alicija Žukauskaitė: O jūs asmeniškai pažinojote vietinius, kurie buvo baltaraiščiai?
Pranas Rimkus: Žydšaudžiai buvo: Razutis, Macnorius ir Paulikas. Šitie trys šaudė. Aš to Pauliko nepažinojau, tik Razučių pažinojau.
Alicija Žukauskaitė: O ar teko išpaties Razučio girdėti apie tai, kaip šaudė?

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

Pranas Rimkus: Gal su tėvu ir šnekėdavo. Turtu pasinaudojo. Su Razučio vaiku dirbom kartu melioracijoj, bet tas vaikas nekaltas.

Alicija Žukauskaitė: Koks likimas Razučio, Pauliko ir to trečio?

Pranas Rimkus: Kai atėjo rusų frontas, pasirodė rusų kareiviai, tarp jų buvo žydai. Jie susirado Razučių namuose, išsivedė į mišką ir sušaudė. Šitą tėvas pasakojo. Tų kitų likimo nežinau.

Alicija Žukauskaitė: Ar po šaudymo buvote nuėjęs į tą vietą?

Pranas Rimkus: Ne, ir dabar bijau ten eit. Kai einu grybaut, tai einu kuo toliau. Paklauskit pas Cibauskį, jis geriau žino, ten jo tėviškė.

Alicija Žukauskaitė: Ką žmonės kalbėjo po to šaudymo apie tą šaudymą?

Pranas Rimkus: Ar prie bolševizmo, ar prie fašizmo juk tu liežuvio nelaidysi. Viskas buvo užčiaupta. Visi bijojo. Bet žmonės pergyveno. Kuo tie vaikai kalti? Kuo tos moterys kaltos? Dėl turto.

Alicija Žukauskaitė: Sakykit, Razutis, Paulikas ir tas trečias, kokie jie buvo žmonės? Ar jie buvo pijokai, ar jie buvo rimti žmonės?

Pranas Rimkus: Buvo žmonės kaip žmonės.

Alicija Žukauskaitė: Iš kur jūs žinojot, kad jie buvo žydšaudžiai?

Pranas Rimkus: Tai visas Naumiestis kalbėjo. Visi žmonės žinojo, kad jie žydšaudžiai. 1940 metais pirmą kartą trėmė lietuvius į rusyną. Kai vokiečiai atėjo, lietuviai galvojo, kad gelbėtojais atėjo. Kai pradėjo žydus šaudyt, o, pasirodė, kokie gelbėtojais. Fašizmas tas pats kaip bolševizmas.

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.